EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, 20.5.2020.
COM(2020) 513 final

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Kipras 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Kipras 2020. gada stabilitātes programmu

Ieteikums

PADOMES IETEIKUMS

par Kipras 2020. gada valsts reformu programmu un ar ko sniedz Padomes atzinumu par Kipras 2020. gada stabilitātes programmu

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (1997. gada 7. jūlijs) par budžeta stāvokļa uzraudzības un ekonomikas politikas uzraudzības un koordinācijas stiprināšanu[1] un jo īpaši tās 5. panta 2. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 1176/2011 (2011. gada 16. novembris) par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību[2], un jo īpaši tās 6. panta 1. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Komisija 2019. gada 17. decembrī pieņēma gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģiju, tādējādi uzsākot 2020. gada Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgadu. Tajā pienācīgi ņēma vērā Eiropas sociālo tiesību pīlāru, ko Eiropas Parlaments, Padome un Komisija pasludināja 2017. gada 17. novembrī. Komisija 2019. gada 17. decembrī uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma arī brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Kipra bija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām tiks izstrādāts padziļināts pārskats. Tajā pašā dienā Komisija pieņēma arī ieteikumu "Padomes ieteikums par eurozonas ekonomikas politiku".

(2) 2020. gada ziņojums par Kipru[3] tika publicēts 2020. gada 26. februārī. Tajā bija izvērtēts, kā Kipra īstenojusi tai adresētos ieteikumus, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā[4], turpmākie pasākumi, kas veikti pēc iepriekšējos gados pieņemtajiem

[1] OV L 209, 2.8.1997., 1. lpp.
[2] OV L 306, 23.11.2011., 25. lpp.
[3] SWD(2020) 512 final.
[4] OV C 301, 5.9.2019., 117. lpp.

ieteikumiem, un Kipras progress virzībā uz stratēģijas "Eiropa 2020" valsts mērķu sasniegšanu. Tajā bija ietverts arī padziļināts pārskats, kurš veikts saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 5. pantu un kura rezultāti arī tika publicēti 2020. gada 26. februārī. No Komisijas veiktās analīzes secināms, ka Kiprā pastāv pārmērīga makroekonomikas nelīdzsvarotība. Proti, ļoti augsts ienākumus nenesošu aizdevumu īpatsvars noslogo finanšu sektoru, un liels privātais, valsts un ārējais parāds apgrūtina ekonomiku mērena izaugsmes potenciāla apstākļos.

(3) 2020. gada 11. martā Pasaules Veselības organizācija oficiāli pasludināja Covid-19 uzliesmojumu par pasaules mēroga pandēmiju. Tā ir nopietna sabiedrības veselības ārkārtas situācija, kas skar iedzīvotājus, sabiedrību kopumā un ekonomiku. Tā pakļauj valstu veselības sistēmas smagai spriedzei, rada traucējumus globālajās piegādes ķēdēs, nestabilitāti finanšu tirgos un patērētāju pieprasījuma satricinājumus un negatīvi ietekmē dažādas nozares. Pandēmija apdraud iedzīvotāju darbvietas, viņu ienākumus un uzņēmumu darbību. Tā ir izraisījusi milzīgu ekonomikas satricinājumu, kam jau ir nopietnas sekas Eiropas Savienībā. Komisija 2020. gada 13. martā pieņēma paziņojumu[5], kurā aicināja koordinēt rīcību, reaģējot uz krīzi ekonomikā, un iesaistīt visus dalībniekus valstu un Savienības līmenī.

(4) Vairākas dalībvalstis ir izsludinājušas ārkārtas stāvokli vai ieviesušas ārkārtas pasākumus. Ārkārtas pasākumiem vajadzētu būt stingri samērīgiem, nepieciešamiem, ar ierobežotu ilgumu un saskaņā ar Eiropas un starptautiskajiem standartiem. Turklāt uz tiem būtu jāattiecina demokrātiskā pārraudzība un iespēja tos neatkarīgi pārskatīt tiesā.

(5) Komisija 2020. gada 20. martā pieņēma paziņojumu par Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšanu[6]. Šī klauzula, kuru veido Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 1. punkts, 6. panta 3. punkts, 9. panta 1. punkts un 10. panta 3. punkts un Regulas (EK) Nr. 1467/97 3. panta 5. punkts un 5. panta 2. punkts, atvieglo budžeta politikas koordināciju nopietnas ekonomikas lejupslīdes laikā. Komisija savā paziņojumā pauda Padomei viedokli, ka pašreizējos apstākļos, ņemot vērā paredzamo nopietno ekonomikas lejupslīdi Covid-19 uzliesmojuma dēļ, ir pieļaujams iedarbināt šo klauzulu. Dalībvalstu finanšu ministri 2020. gada 23. martā piekrita Komisijas novērtējumam. Vispārējās izņēmuma klauzulas iedarbināšana ļauj uz laiku atkāpties no korekcijām vidēja termiņa budžeta mērķa sasniegšanai, ja tas neapdraud fiskālo stabilitāti vidējā termiņā. Attiecībā uz korektīvo daļu Padome uz Komisijas ieteikuma pamata var arī nolemt pieņemt pārskatītu fiskālo trajektoriju Vispārējā izņēmuma klauzula neaptur Stabilitātes un izaugsmes pakta procedūras. Tā ļauj dalībvalstīm atkāpties no budžeta prasībām, kas būtu piemērojamas parastā situācijā, vienlaikus ļaujot Komisijai un Padomei veikt vajadzīgos politikas koordinācijas pasākumus saskaņā ar paktu.

(6) Ir jāturpina rīcība, lai ierobežotu un kontrolētu pandēmijas izplatīšanos, stiprinātu valstu veselības sistēmu noturību, mazinātu sociālekonomiskās sekas, izmantojot atbalsta pasākumus uzņēmumiem un mājsaimniecībām, un nodrošinātu atbilstošus veselības un drošības apstākļus darbavietās ar mērķi atsākt saimniecisko darbību. Savienībai būtu pilnībā jāizmanto dažādi tās rīcībā esošie instrumenti, lai atbalstītu dalībvalstu centienus minētajās jomās. Vienlaikus dalībvalstīm un Savienībai būtu jāsadarbojas, sagatavojot pasākumus, kas vajadzīgi, lai atjaunotu mūsu sabiedrības un

[5] COM(2020) 112 final.
[6] COM(2020) 123 final.

ekonomikas normālu darbību un ilgtspējīgu izaugsmi, citstarp integrējot zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi un mācoties no krīzes laikā gūtās pieredzes.

(7) Covid-19 krīze ir apliecinājusi, ka vienotais tirgus ir pietiekami elastīgs, lai spētu pielāgoties ārkārtas situācijām. Tomēr, lai nodrošinātu ātru un vienmērīgu pāreju uz ekonomikas atlabšanas posmu un preču, pakalpojumu un darba ņēmēju brīvu apriti, iespēju robežās ir jāatceļ – tiklīdz tie vairs nav nepieciešami – steidzamie ārkārtas pasākumi, kas kavē vienotā tirgus darbību. Pašreizējā krīze rāda, ka veselības nozarē ir vajadzīgi gatavības krīzei plāni, kas jo īpaši ietver uzlabotas iepirkuma stratēģijas, diversificētas piegādes ķēdes un būtiskāko materiālu stratēģiskās rezerves. Tie ir galvenie elementi plašāku krīzes gatavības plānu izstrādei.

(8) Savienības likumdevējs jau ir grozījis attiecīgos tiesiskos regulējumus[7], lai ļautu dalībvalstīm mobilizēt visus neizmantotos līdzekļus no Eiropas strukturālajiem un investīciju fondiem nolūkā novērst Covid-19 pandēmijas ārkārtējās sekas. Šie grozījumi nodrošinās papildu elastīgumu, kā arī vienkāršotas un racionalizētas procedūras. Lai mazinātu spiedienu uz naudas plūsmu, dalībvalstis arī drīkst 2020.–2021. grāmatvedības gadā izmantot 100 % līdzfinansējuma likmi no Savienības budžeta. Kipra tiek mudināta pilnībā izmantot šīs iespējas, lai palīdzētu problēmu visvairāk skartajām personām un nozarēm.

(9) Paredzams, ka pandēmijas sociālekonomiskās sekas valstī izpaudīsies nevienādi, jo pastāv atšķirīgi specializācijas modeļi; sevišķi tas attiecas uz vietām, kuras lielā mērā paļaujas uz tūrismu un plašākā nozīmē – uz uzņēmējdarbību, kurā pastāv tieša saskare ar klientiem. Tas rada risku, ka Kiprā palielināsies teritoriālās atšķirības. To papildina risks, ka uz laiku izirs konverģences process starp dalībvalstīm, tāpēc pašreizējā situācijā ir vajadzīga politiska atbildes reakcija.

(10) Kipra savu 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada stabilitātes programmu iesniedza 2020. gada 7. maijā. Lai ņemtu vērā abu programmu savstarpējo saistību, tās izvērtētas vienlaikus.

(11) Kipra šobrīd ir Stabilitātes un izaugsmes pakta preventīvajā daļā, un tai piemēro noteikumu par parādu.

(12) Valdība savā 2020. gada stabilitātes programmā plāno nominālās bilances pasliktināšanos no pārpalikuma, kas bija 1,7 % no IKP 2019. gadā, līdz deficītam 4,3 % apmērā no IKP 2020. gadā. Paredzams, ka deficīts 2021. gadā samazināsies līdz 0,4 % no IKP. Pēc tam, kad vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2019. gadā samazinājās līdz aptuveni 95,5 % no IKP, 2020. gada stabilitātes programmā tiek prognozēts, ka 2020. gadā tā palielināsies līdz 116,8 %. Makroekonomikas un fiskālo perspektīvu ietekmē liela nenoteiktība Covid-19 pandēmijas dēļ. Turklāt budžeta prognožu pamatā ir valstij specifiski riski, proti, konkrētas iespējamās saistības un potenciālās valsts slimnīcu finansēšanas vajadzības valsts veselības apdrošināšanas sistēmas īstenošanas pirmajos gados.

---

[7] Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/460 (2020. gada 30. marts), ar kuru groza Regulas (ES) Nr. 1301/2013, (ES) Nr. 1303/2013 un (ES) Nr. 508/2014 attiecībā uz īpašiem pasākumiem, kas nepieciešami, lai piesaistītu investīcijas dalībvalstu veselības aprūpes sistēmās un citos to ekonomikas sektoros, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (Investīciju iniciatīva reaģēšanai uz koronavīrusu) (OV L 99, 31.3.2020., 5. lpp.) un Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2020/558 (2020. gada 23. aprīlis) ar ko Regulas (ES) Nr. 1301/2013 un (ES) Nr. 1303/2013 groza attiecībā uz īpašiem pasākumiem, lai nodrošinātu ārkārtas elastību Eiropas strukturālo un investīciju fondu izmantošanā, reaģējot uz Covid-19 uzliesmojumu (OV L 130, 24.4.2020., 1. lpp.)

(13) Reaģējot uz Covid-19 pandēmiju un īstenojot saskaņotu Savienības pieeju, Kipra ir noteikusi budžeta pasākumus, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmas kapacitāti, ierobežotu pandēmiju un sniegtu atbalstu vissmagāk skartajiem iedzīvotājiem un nozarēm. Saskaņā ar 2020. gada stabilitātes programmu minētie budžeta pasākumi sasniedz 4,4 % no IKP. Pasākumi ietver veselības aprūpes pakalpojumu stiprināšanu ar papildu budžetu līdz 0,5 % no IKP, subsidētas algas darba ņēmēju paturēšanai uzņēmumā uzņēmējdarbības pārtraukšanas gadījumā (2,7 % no IKP) un ienākumu atbalstu mazajiem uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām (0,3 % no IKP). Turklāt Kipra ir paziņojusi par pasākumiem, kuri, lai gan bez tiešas ietekmes uz budžetu, palīdzēs nodrošināt uzņēmumu likviditāti, kā, piemēram, PVN maksājuma atlikšana uz diviem mēnešiem. Kopumā Kipras veiktie pasākumi atbilst pamatnostādnēm, kas izklāstītas Komisijas paziņojumā par koordinētu ekonomisko reakciju uz Covid-19 uzliesmojumu. Minēto pasākumu pilnīga īstenošana, kam sekotu fiskālās politikas pārorientēšana uz piesardzīga vidēja termiņa fiskālā stāvokļa sasniegšanu, kad to ļaus ekonomikas apstākļi, palīdzēs saglabāt fiskālo stabilitāti vidējā termiņā.

(14) Pamatojoties uz Komisijas 2020. gada pavasara prognozi ar nemainīgas politikas pieņēmumu, Kipras vispārējās valdības bilance tiek prognozēta -7 % apmērā no IKP 2020. gadā un -1,8 % apmērā no IKP 2021. gadā. Tiek prognozēts, ka vispārējās valdības parāda attiecība pret IKP 2020. gadā sasniegs 115,7 %, bet 2021. gadā – 105 %.

(15) Komisija 2020. gada 20. maijā nāca klajā ar ziņojumu, kas sagatavots saskaņā ar Līguma 126. panta 3. punktu, jo Kipra 2019. gadā nebija izpildījusi noteikumu par parādu un 2020. gadā plāno pārkāpt deficīta robežvērtību, kas ir 3 % no IKP. Kopumā analīze liecina, ka Līgumā un Regulā (EK) Nr. 1467/1997 noteiktais parāda kritērijs ir izpildīts, savukārt deficīta kritērijs nav izpildīts.

(16) Kipra reaģēja uz Covid-19 uzliesmojumu ar virkni pasākumu krīzes ekonomiskās ietekmes mazināšanai. Valdība 2020. gada 15. martā nāca klajā ar finansiālā atbalsta programmu, kuras mērķis ir aizsargāt sabiedrības veselību un nodrošināt uzņēmumu un darba devēju ekonomisko izdzīvošanu. Programmā paredzēti 100 miljoni EUR finansiālam atbalstam veselības aprūpes nozarē pandēmijas apkarošanai, tostarp papildu medicīnas, aprūpes un atbalsta personāla pieņemšanai darbā, kā arī aprīkojumam un infrastruktūrai. Tajā ir izklāstīta virkne pasākumu, kas atbalstītu uzņēmumus, uzlabojot likviditāti, piemēram, atbalsta shēmas uzņēmumiem un pašnodarbinātām personām un PVN maksājumu pagaidu apturēšana uzņēmumiem. Pasākumu kopums ietver arī īpašu atbalstu 11 miljonu EUR apmērā, kas palīdzēs atgūties tūrisma nozarei.

(17) Covid-19 krīze liecina par nepieciešamību virzīt investīcijas tā, lai uzlabotu un modernizētu sabiedrības veselības aprūpi, atjaunotu tās spējas un īstenotu veselības aprūpes reformu. Jaunā veselības aprūpes sistēma nodrošina labāku piekļuvi primārās aprūpes pakalpojumiem, atbilstošiem norādījumiem un ārstēšanai, pamatojoties uz klīniskajiem protokoliem. Tā paredz arī vispārējas tiesības uz cenas ziņā pieejamiem veselības aprūpes pakalpojumiem saistībā ar Covid-19 uzliesmojumu. Kiprai ir izstrādāts ārkārtas plāns rīcībai pandēmijas situācijā, un tā ir piešķīrusi papildu resursus infekcijas izplatīšanās novēršanai un tās ietekmes pārvaldībai. Vidējā termiņā Kiprai ir jāvirza investīcijas tā, lai palielinātu veselības aprūpes sistēmas efektivitāti, pieejamību un vispārējo noturību. Papildu resursi veselības aprūpes sistēmai novērsīs turpmāku medicīniskā personāla, kritiski svarīgu medicīnas preču un infrastruktūras trūkumu. Lai nodrošinātu piekļuvi veselības aprūpei un vispārēju segumu, būtiska

nozīme ir veselības aprūpes reformas raitai īstenošanai saskaņā ar plānu. Digitāli veselības aizsardzības risinājumi un jaunas lietojumprogrammas palīdzētu veicināt e-veselības pakalpojumu ieviešanu un uzlabot telekonsultācijas un brīdināšanas mehānismus. Ļoti svarīga ir politika, kas uzlabo slimnīcu kapacitāti, veselības aprūpes darbinieku darba apstākļus un nodrošina individuālo aizsardzības līdzekļu izmantošanu, testēšanu, zāles un medicīniskās ierīces. Ņemot vērā demogrāfiskās pārmaiņas, būtiska nozīme ir ilgtermiņa aprūpes integrācijai ar primāro un ambulatoro aprūpi, kā arī atbalstam visneaizsargātākajiem, tostarp cilvēkiem ar invaliditāti.

(18) Pēc noturīgām pozitīvām tendencēm darba tirgū pēdējos gados Kipra veselības krīzes dēļ tagad saskarsies ar problēmām nodarbinātības līmeņa ziņā. Nepieciešami turpmāki centieni, lai mazinātu krīzes sociālekonomisko ietekmi. Kipra jau ir pieņēmusi ārkārtas pasākumus, tostarp īstermiņa darbalaika režīmu un bezdarbnieka pabalstu attiecināšanu uz pašnodarbinātām personām. Svarīgi būs saglabāt nodarbinātību un nodrošināt izziņoto pasākumu īstenošanu, rūpīgi konsultējoties ar sociālajiem partneriem. Ļoti svarīgi būs stiprināt valsts nodarbinātības dienestu spējas ar pastāvīgiem darbiniekiem, sevišķi nodrošinot to nodarbinātības konsultantu pakalpojumu nepārtrauktību, kuru pagaidu līgumiem termiņš beidzas 2020. gada otrajā pusē. Tādējādi tiks novērsta turpmāka spriedze šajos dienestos un tiks sniegts efektīvs atbalsts nesenajiem bezdarbniekiem un citām neaizsargātām grupām, piemēram, jauniešiem, kas nemācās, nestrādā un neapgūst arodu, ilgtermiņa bezdarbniekiem un personām ar invaliditāti. Papildu uzmanība īpaši jāpievērš tam, lai atbalstītu pāreju no skolas uz darba dzīvi un informētu jauniešus, jo nesenie absolventi var saskarties ar papildu grūtībām darba atrašanā.

(19) Covid-19 uzliesmojums prasa atbilstošus pasākumus, kas mazinātu sociālo ietekmi, noturētu mājsaimniecību ienākumu līmeni un nodrošinātu ātru ekonomikas atveseļošanos. Saskaņā ar Komisijas prognozi paredzams, ka bezdarbs 2020. gadā pieaugs līdz 8,6 %, bet 2021. gadā samazināsies līdz 7,5 %. Domājams, ārējais pieprasījums pēc pakalpojumiem ievērojami samazināsies, jo paredzams, ka krīze īpaši smagi skars tūrisma nozari. Būtu jānodrošina pienācīga ienākumu kompensācija visiem skartajiem darba ņēmējiem un pašnodarbinātām personām, ieskaitot tos, kuriem nav piekļuves sociālajai aizsardzībai. Sociālās aizsardzības shēmām ir jāaizsargā nodarbinātie, pašnodarbinātie un bezdarbnieki. Būtu jānostiprina vispārējā sociālās aizsardzības sistēma, lai novērstu nabadzības un nevienlīdzības pieaugumu, it sevišķi vēršoties pie visneaizsargātākajiem, kā bērniem, ekonomiski neaktīvām personām, nedeklarētiem darba ņēmējiem un personām ar migrantu izcelsmi.

(20) Ļoti svarīgi ir veicināt elastīgu darba režīmu, iesaistot sociālos partnerus, īpaši tāldarba veidā. Īstermiņā tas atbalstīs darba ņēmējus, kuriem ir neparedzēti jāaprūpē bērni un citi apgādājamie, savukārt ilgtermiņā veicinās to sieviešu atgriešanos darba tirgū, kuras ir neaktīvas aprūpes pienākumu dēļ. Tā kā vecāka gadagājuma cilvēkiem un cilvēkiem ar hroniskām slimībām smagas slimības risks vīrusa dēļ ir palielinājies, investīcijas kvalitatīvos ilgtermiņa aprūpes pakalpojumos ir ļoti svarīgas, lai nodrošinātu to nepārtrauktu sniegšanu un efektivitāti īstermiņā un vidējā termiņā.

(21) Šajā krīzes situācijā ir būtiski uzlabot izglītības un apmācības kvalitāti, efektivitāti un atbilstību darba tirgus prasībām, lai nodrošinātu ātru darba tirgus atveseļošanos. Cilvēku nodrošināšana ar vajadzīgajām prasmēm ir vēl jo svarīgāka laikā, kad arvien lielākam skaitam ir risks zaudēt darbu un pēc tam jābūt gataviem pārejai uz citu darbu. Mobilitātes ierobežojumi padarīja uzskatāmākas problēmas saistībā ar digitālo prasmju zemo līmeni Kiprā. Tas apgrūtina tādas tiešsaistes darbības kā tāldarbs, tālmācība un e-veselības pakalpojumu izmantošana. No kvalitatīvas digitālās izglītības un

tālmācības viedokļa ļoti svarīga ir vienlīdzīga piekļuve IT infrastruktūrai un internetam (ieskaitot nelabvēlīgā situācijā esošus izglītojamos), kā arī labi apmācīti skolotāji. Lai tiktu galā ar zemajiem vispārējiem izglītības un apmācības rezultātiem un uzlabotu prasmes plašākā nozīmē, ir būtiski turpināt izglītības reformu, vienlaikus ieguldot digitālās mācīšanās, mācīšanās darbavietā un māceklības apmācības risinājumos, kā arī skolotāju un pasniedzēju prasmēs efektīvi izmantot IT rīkus. Būtu jāmeklē risinājums nepietiekamām pamatprasmēm, kā arī jāpalielina līdzdalība pieaugušo izglītībā. Lai paātrinātu pieteikšanos, pārkvalificēšanās programmas iespēju robežās varētu izstrādāt lietošanai tiešsaistē, bet pēc pandēmijas ierobežošanas tajās pēc nepieciešamības iekļaut klātienes nodarbības.

(22) Gan krīzes laikā, gan pēc tās ir un būs vajadzīgi ievērojami līdzekļi uzņēmumu atbalstam. Lai uzņēmumi varētu turpināt strādāt, bet darbinieki – saņemt algas, ir būtiski nodrošināt pienācīgu piekļuvi finansējumam un likviditātei, īpaši mazo un vidējo uzņēmumu (MVU) gadījumā. Izstrādājot un īstenojot šos pasākumus, ir jāņem vērā banku nozares noturība. Kipra ir ieviesusi īpašu mazo uzņēmumu atbalsta shēmu, kas subsidē algu maksājumus uzņēmumiem, kuros ir ne vairāk kā pieci darbinieki. Turklāt tūlītējais spiediens tiks mazināts, apturot palielinātās iemaksas valsts veselības aprūpes sistēmā un atliekot nodokļu (piemēram, PVN) maksājumus. Liela nozīme ir ātrai administratīvai koordinācijai, praktiskam atbalstam un efektīvai saziņai par MVU pieejamo palīdzību sadarbībā ar MVU atbalsta struktūrām un uzņēmējdarbības organizācijām. Arī tas, ka valsts iestādes ātrāk veic savus līgumsaistību maksājumus, var palīdzēt uzlabot MVU naudas plūsmu. Jaundibinātiem jaunuzņēmumiem un augošiem uzņēmumiem var būt vajadzīgs īpašs atbalsts, piemēram, kā valsts struktūru daļas pašu kapitālā un stimuli riska kapitāla fondiem palielināt ieguldījumus šajos uzņēmumos. Joprojām ir svarīgi īstenot kapitāla atbalsta pasākumus, kas sagatavoti pirms krīzes (Kipras Enerģētikas fonds, kolektīvo investīciju kapitāla fonds).

(23) Lai veicinātu ekonomikas atlabšanu, būs svarīgi pasteidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un veicināt privātās investīcijas, tostarp, veicot attiecīgas reformas. Lai nodrošinātu ilgtspējīgu ekonomikas atveseļošanos un turpmāku izaugsmi, ir ārkārtīgi svarīgi efektīvi aizsargāt un izmantot Kipras dabas resursus. Lai saglabātu valsts pievilcību tūristiem, ir jārisina problēmas, kas saistītas ar pāreju uz zaļo enerģiju, efektīvu atkritumu un ūdens apsaimniekošanu, kā arī dabas un bioloģiskās daudzveidības aizsardzību. Lai gan ievērojami ieguldījumi jau tiek veikti, ir jāpasteidzina vēl lielākas investīcijas šajās jomās. Kipra saskaras ar nopietnām problēmām sava 2030. gada mērķa izpildē saistībā ar siltumnīcefekta gāzu emisijām, uz kurām neattiecas ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēma. Šīs problēmas ir jārisina, savlaicīgi plānojot un pieņemot papildu pasākumus saskaņā ar valsts nacionālo enerģētikas un klimata plānu. Šādiem pasākumiem būs vajadzīgas investīcijas, īpaši tādās jomās kā atjaunojamā enerģija, energoefektivitāte un ilgtspējīgs transports, kuras var arī palīdzēt nodrošināt spēcīgu stimulu zaļajai pārejai. Kiprai arī jāuzlabo atkritumu apsaimniekošanas sistēma un aprites ekonomika. Joprojām tiek saražots ievērojami vairāk atkritumu nekā vidēji ES, savukārt pārstrādes rādītāji joprojām ir ievērojami zemāki par ES vidējiem. Arī atkritumu apglabāšanas līmenis poligonos ir ļoti augsts. Ūdens resursu un notekūdeņu apsaimniekošanas jomā, īpaši pilsētu teritorijās, ir vērojama neefektivitāte. Sausums un ūdens trūkums ir pašas problemātiskākās jomas, un nepietiekama politiskā reakcija varētu ietekmēt valsts lauku ekonomiku un tūrismu. Taisnīgas pārkārtošanās fonda līdzekļu 2021.–2027. gada plānojums varētu palīdzēt Kiprai risināt dažas no problēmām, ko rada pāreja uz klimatneitrālu ekonomiku, īpaši teritorijās, kas ietvertas valsts ziņojuma D pielikumā. Tas ļautu Kiprai optimāli izmantot minēto fondu.

(24) Covid-19 radītie pārvietošanās ierobežojumi parādīja, kāda nozīme ir modernai digitālajai infrastruktūrai, vispārējai interneta piekļuvei un digitālo pakalpojumu pieejamībai. Investīcijas digitālajā ekonomikā ir būtiskas, lai stiprinātu ražīgumu un veicinātu ekonomikas atveseļošanos pēc krīzes. Kipras rādītājs Komisijas 2020. gada Digitālās ekonomikas un sabiedrības indeksā ir zems. Tikai 45 % Kipras iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem ir vismaz digitālās pamatprasmes, un informācijas un komunikācijas tehnoloģiju speciālisti, salīdzinot ar ES vidējo rādītāju, joprojām veido mazāku darbaspēka īpatsvaru (2,7 % salīdzinājumā ar 3,9 %), tādējādi kavējot digitālās ekonomikas potenciāla izmantošanu. Tiešsaistes mijiedarbība starp valsts iestādēm un iedzīvotājiem ir zema, un tiešsaistē sazinās tikai 51 % Kipras iedzīvotāju. E-komercijas līmenis (t. i., MVU, kas pārdod tiešsaistē, e-komercijas apgrozījums un pārrobežu tirdzniecība tiešsaistē) uzlabojas (31,8 2019. gadā salīdzinājumā ar 29,4 2018. gadā), taču tas joprojām ir zemāks par ES vidējo rādītāju – 40,1 (no 100).

(25) Kipra var turpināt uzlabot savu pētniecības un inovācijas sistēmu, lai atbalstītu ražīguma pieaugumu un nepieciešamo digitālo un vides pāreju pēc pandēmijas. Uzņēmumu zemā pētniecības un inovācijas absorbcijas spēja pazemina Kipras konkurētspēju. Sadarbības uzlabošana starp akadēmiskajām aprindām un uzņēmumiem un pētniecības rezultātu komercializācija joprojām ir viena no galvenajām jomām, kur nepieciešama steidzama rīcība. Tomēr nesen ir veikti vairāki daudzsološi pasākumi, piemēram, jaunas pētniecības un inovācijas ministrijas izveide, jauna ministra vietnieka iecelšana pētniecības, inovācijas un digitālās politikas jautājumos, kā arī jaunā valsts pētniecības un inovācijas stratēģija 2019.–2023. gadam, kurā noteikts augstāks pētniecības un inovācijas intensitātes mērķis 1,5 % apmērā no IKP līdz 2023. gadam (salīdzinājumā ar pašreizējo 0,56 %).

(26) Cīņai pret agresīvu nodokļu plānošanu ir būtiska nozīme nodokļu sistēmu efektivitātes un taisnīguma uzlabošanā, kā atzīts 2020. gada eurozonai adresētajā ieteikumā. Nodokļu maksātāju agresīvo nodokļu plānošanas stratēģiju blakusietekme nozīmē, ka papildus Savienības tiesiskajam regulējumam ir nepieciešama koordinēta politiskā rīcība valsts līmenī. Ekonomiskie pierādījumi liecina, ka Kipras nodokļu noteikumi tiek izmantoti agresīvai nodokļu plānošanai. Kipra ir spērusi soļus šīs problēmas risināšanai, īstenojot starptautiskas un Eiropas iniciatīvas un veicot dažus papildu valsts pasākumus. Tomēr agresīvu nodokļu plānošanu arī turpmāk var veicināt tādas sistēmas iezīmes kā nodokļu neieturēšana par dividendēm, procentu un honorāru maksājumiem, ko Kiprā bāzēti uzņēmumi pārskaita trešo valstu rezidentiem, un noteikumi par uzņēmumu ienākuma nodokļa rezidenci. Ir cieši jāuzrauga fiktīvo procentu samazināšanas shēma. Visbeidzot, shēmu investoru naturalizācijai Kiprā izņēmuma kārtā un investoru uzturēšanās shēmu ESAO ir iekļāvusi sarakstā kā shēmas ar potenciāli augstu ļaunprātīgas izmantošanas risku.

(27) Efektīva tiesu sistēma joprojām ir svarīga pievilcīgas, investīcijām un uzņēmējdarbībai labvēlīgas ekonomikas sastāvdaļa, un tai būs izšķiroša nozīme ekonomikas atveseļošanas procesā. Nopietns efektivitātes trūkums tieslietu sistēmā joprojām traucē līgumu izpildi, kā arī neļauj ātri izskatīt civillietas un komerclietas. Ir izsludinātas vairākas reformas tādu būtiskāko Kipras tiesvedības sistēmas problēmu risināšanai kā novecojušie civilprocesa noteikumi un tiesu digitalizācija, lielais neizskatīto lietu skaits un tiesnešu mūžizglītības trūkums, taču progress joprojām ir lēns.

(28) Valsts pārvaldes noturības un efektivitātes stiprināšana ir būtiska, lai nodrošinātu atjaunošanas pasākumu ātru un efektīvu īstenošanu Kiprā pēc Covid-19. Lai novērstu šķēršļus saskaņotai īstenošanai, investīcijām un pakalpojumu sniegšanai valstī, ir jāuzlabo koordinācija starp centrālo un vietējo valdību un jānovērš sadrumstalotība un

neefektivitāte vietējā līmenī. Publiskās pārvaldes digitalizācijas paātrināšana ir būtiska, lai nodrošinātu tās darbības nepārtrauktību, kā arī iedzīvotāju un uzņēmumu pastāvīgu un efektīvu piekļuvi sabiedriskajiem pakalpojumiem.

(29) Šie ieteikumi pievēršas pandēmijas sociālekonomiskās ietekmes novēršanai un ekonomikas atlabšanas veicināšanai, taču Kiprai 2019. gadā adresētie ieteikumi, ko Padome pieņēma 2019. gada 9. jūlijā, attiecās arī uz reformām, kuras ir būtiskas, lai risinātu strukturālās problēmas vidējā līdz ilgākā termiņā. Šie ieteikumi nav zaudējuši aktualitāti un arī turpmāk tiks pārraudzīti visā nākamā gada Eiropas pusgada ciklā. Tas attiecas arī uz ieteikumiem, kas skar ar investīcijām saistīto ekonomikas politiku. Minētie ieteikumi būtu jāņem vērā kohēzijas politikas finansējuma stratēģiskajā plānošanā pēc 2020. gada, t. sk. pašreizējās krīzes ietekmes mazināšanas pasākumos un izejas stratēģijās.

(30) Lai pārvarētu Covid-19 krīzi un atbalstītu ekonomiku, ir būtiski aizsargāt banku sistēmas vispārējo stabilitāti un pārvaldīt finanšu stabilitātes riskus. Lai gan banku sektora stabilitāte pēdējos gados ir ievērojami uzlabojusies, pandēmija rada spriedzi bankām, palielinot kredītrisku un radot spiedienu uz rentabilitāti un kapitalizāciju. Neaizsargātība un problēmas izriet no privātā sektora ar pārmērīgām parādsaistībām un ienākumus nenesošu aizdevumu (INA) lielā apjoma, kas ierobežo kreditēšanas atbalsta apmēru. Kipras banku sektorā ir otrs augstākais INA īpatsvars eurozonā. Tāpēc centieni samazināt INA joprojām ir prioritāte, it sevišķi "atlikušie INA", kam jau sen bija jābūt atmaksātiem pirms Covid-19 krīzes sākuma. Lai sasniegtu šo mērķi, ir būtiski panākt progresu attiecībā uz valstij piederošo aktīvu pārvaldīšanas uzņēmumu (*KEDIPES*), tostarp tā organizatorisko modeli un stratēģiju. *ESTIA* shēmas mērķis atbalstīt un aizsargāt neaizsargātus aizņēmējus ir nozīmīgs, taču joprojām ir svarīgi šo mērķi līdzsvarot ar maksājumu kultūras uzlabošanu. Šajā sakarā prasījumu izpildes stiprināšana un maksātnespējas regulējuma izmantošanas veicināšana palīdzētu nodrošināt slikto kredītu ilgtspējīgu pārstrukturēšanu. Turklāt svarīgs uzdevums joprojām ir īpašumtiesības apliecinošu dokumentu izdošanas kavējumu samazināšana, īstenojot strukturālu risinājumu, lai novērstu nekustamā īpašuma darījumu sistēmas nepilnības (t. i., veicinātu īpašumtiesības apliecinošu dokumentu izdošanu un nodošanu).

(31) Lai nodrošinātu atveseļošanos pēc Covid-19 krīzes un panāktu līdzekļu un resursu efektīvu, atbildīgu un pārredzamu piešķiršanu un sadali, ir svarīgi turpināt centienus stiprināt korupcijas novēršanas un apkarošanas sistēmu. Lai gan korupcijas apkarošanas rīcības plāns tiek īstenots, joprojām nav pieņemti tādi svarīgi pasākumi un tiesību akti kā likumprojekti par pārredzamības uzlabošanu publiskā lēmumu pieņemšanā, neatkarīgas pretkorupcijas iestādes izveidi, ziņošanu par korupciju un trauksmes cēlēju aizsardzību. Vēl nav pabeigti noteikumi, kas saistīti ar juridiskā biroja budžeta neatkarību, funkciju nodalīšanu un darbā pieņemšanas procedūrām.

(32) Eiropas pusgads nodrošina satvaru pastāvīgai ekonomikas un nodarbinātības politikas koordinēšanai Savienībā, un tas var veicināt ekonomikas ilgtspēju. Dalībvalstis ir izvērtējušas progresu saistībā ar ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu (IAM) iestrādāšanu savās 2020. gada valsts reformu programmās. Nodrošinot tālāk sniegto ieteikumu pilnīgu īstenošanu, Kipra sekmēs progresu IAM sasniegšanā un kopīgus pūliņus konkurētspējīgas ilgtspējas nodrošināšanai Savienībā.

(33) Cieša valstu ekonomikas koordinācija ekonomiskajā un monetārajā savienībā ir būtiska, lai strauji atgūtos no Covid-19 ekonomiskās ietekmes. Kiprai kā dalībvalstij, kuras valūta ir euro, ņemot vērā Eurogrupas politiskās norādes, būtu jānodrošina, ka

tās politika joprojām atbilst ieteikumiem eurozonai un tiek koordinēta ar pārējo eurozonas dalībvalstu politiku.

(34) Komisija 2020. gada Eiropas pusgada ietvaros ir veikusi Kipras ekonomikas politikas visaptverošu analīzi un publicējusi to 2020. gada ziņojumā par šo valsti. Tā ir arī novērtējusi 2020. gada stabilitātes programmu un 2020. gada valsts reformu programmu un to, kā īstenoti Kiprai iepriekšējos gados adresētie ieteikumi. Izvērtējumā Komisija ņēma vērā ne tikai programmu lietderību ilgtspējīgas fiskālās un sociālekonomiskās politikas izveidē Kiprā, bet arī to atbilstību Savienības noteikumiem un norādēm, ņemot vērā, ka ir jānostiprina Savienības vispārējā ekonomikas pārvaldība, turpmākajos valsts lēmumos nodrošinot Savienības līmeņa ieguldījumu.

(35) Ņemot vērā minēto novērtējumu, Padome ir izskatījusi 2020. gada stabilitātes programmu, un tās atzinums[8] ir atspoguļots jo īpaši 1. ieteikumā.

(36) Padome ir izskatījusi 2020. gada valsts reformu programmu un 2020. gada stabilitātes programmu, ņemot vērā Komisijas padziļināto pārskatu un šo novērtējumu. Šajos ieteikumos ir ņemts vērā, ka pandēmijas apkarošana un ekonomiskās atlabšanas veicināšana ir pirmais nepieciešamais solis, kas ļaus koriģēt nelīdzsvarotību. Ieteikumi, kuri ir tieši vērsti uz makroekonomisko nelīdzsvarotību, ko Komisija konstatējusi saskaņā ar Regulas (ES) Nr. 1176/2011 6. pantu, ir atspoguļoti 1., 3. un 4. ieteikumā,

AR ŠO IESAKA Kiprai 2020. un 2021. gadā rīkoties šādi.

1. Saskaņā ar vispārējo izņēmuma klauzulu veikt visus vajadzīgos pasākumus, lai efektīvi risinātu pandēmijas situāciju, stiprinātu ekonomiku un atbalstītu tās turpmāko atlabšanu. Kad to pieļaus ekonomiskie apstākļi, īstenot fiskālo politiku, kas ļaus panākt piesardzīgu vidēja termiņa fiskālo stāvokli un nodrošināt parāda ilgtspēju un vienlaikus veicinās investīcijas. Stiprināt veselības aprūpes sistēmas noturību un spēju nodrošināt kvalitatīvus pakalpojumus par pieņemamu cenu, tostarp uzlabojot veselības aprūpes darbinieku darba apstākļus.

2. Nodrošināt pienācīgu ienākumu kompensēšanu un sociālās aizsardzības pieejamību visiem iedzīvotājiem. Stiprināt valsts nodarbinātības pakalpojumus, veicināt elastīgus darbalaika režīmus un uzlabot izglītības un apmācības atbilstību darba tirgus vajadzībām.

3. Nodrošināt pienācīgu piekļuvi finansējumam un likviditātei, sevišķi maziem un vidējiem uzņēmumiem. Pasteidzināt tādu publisko investīciju projektu īstenošanu, kuri jau sagatavoti realizēšanai, un rosināt privātās investīcijas, lai sekmētu ekonomikas atlabšanu. Ievirzīt investīcijas tā, lai tās veicinātu zaļo pārkārtošanos un digitālo pārveidi, jo īpaši tīru un efektīvu enerģijas ražošanu un izmantošanu, atkritumu un ūdens apsaimniekošanu, ilgtspējīgu transportu, digitalizāciju, kā arī pētniecību un inovāciju.

[8] Saskaņā ar Padomes Regulas (EK) Nr. 1466/97 5. panta 2. punktu.

4. Pastiprināt pasākumus tādu nodokļu sistēmas iezīmju novēršanai, kas privātpersonām un daudznacionāliem uzņēmumiem atvieglo agresīvu nodokļu plānošanu. Uzlabot tiesu sistēmas un publiskā sektora efektivitāti un digitalizāciju.

Briselē,

Padomes vārdā –
priekšsēdētājs